

РОЗДІЛ ІІІ. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-3-06>

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДИЗАЙНУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Васкевич О. Є.

*аспірант кафедри теоретичних дисциплін і професійної освіти
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва
і дизайну імені Михайла Бойчука
вул. Михайла Бойчука, 32, Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-1936-7342
kolle_a@ukr.net*

Ключові слова: *готовність, готовність до професійного саморозвитку, готовність до соціально-педагогічної діяльності, готовність до виховної діяльності, професійна компетентність, професійно-педагогічна компетентність, професійна кваліфікація, система тривалої готовності.*

Стаття присвячена проблемі формування готовності викладачів дизайну та сучасним перспективам розвитку професійної підготовленості до діяльності в умовах сьогодення. Особливого значення набуває проблема якісної підготовки викладачів дизайну у зв'язку з їхньою майбутньою багатофункціональною діяльністю, участю у розвитку освіти, науки, виробництва, духовного життя суспільства. Подальшого вдосконалення вимагає не тільки формування професійних якостей майбутніх учителів, а й виховання у душі поєднання національних та загальнолюдських цінностей, активної громадянської позиції, плюралізму та демократії. Автор статті розкриває поняття «готовність» як цілісне утворення, яке характеризує емоційно-когнітивну і волюву мобілізаційність суб'єкта в момент його включення в діяльність певного спрямування, що включає в себе такі поняття, як «готовність до професійного саморозвитку», «готовність до соціально-педагогічної діяльності», «готовність до виховної діяльності», а також формування відповідних компетентностей під час набуття професійної кваліфікації викладачем дизайну. Особливу увагу автор звертає на Закон України «Про освіту», при аналізі якого чітко окреслює перспективи формування готовності викладачів дизайну на сьогодні. В статті в результаті проведеного дослідження автор виокремлює важливі перспективні напрямки підготовки таких фахівців: підготовка, підвищення кваліфікації, добровільна незалежна професійна сертифікація учителів; розвиток комунікативного та творчого потенціалів педагога; забезпечення інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх та працюючих педагогів; запровадження педагогіки партнерства в освітній процес; формування академічної доброчесності у всіх сферах освітнього середовища.

FORMATION OF PEDAGOGICAL READINESS OF FUTURE DESIGN TEACHERS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES: FEATURES AND CURRENT DEVELOPMENT PERSPECTIVES

Vaskevych O. Ye.

*Postgraduate at the Department of Theoretical Disciplines and Vocational Education
Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy of Decorative Applied Arts and Design
Mykhaila Boichuka str., 32, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1936-7342
kolle_a@ukr.net*

Key words: *readiness, readiness for professional self-development, readiness for socio-pedagogical activity, readiness for educational activity, professional competence, professional-pedagogical competence, professional qualification, long-term readiness system.*

The article is devoted to the problem of forming the readiness of design teachers and modern perspectives on the development of professional readiness for activities in today's conditions. The problem of high-quality training of design teachers in connection with their future multi-functional activity, and participation in the development of education, science, production, and the spiritual life of society is of particular importance. Further improvement requires not only the formation of professional qualities of future teachers but also education in the spirit of a combination of national and universal values, active citizenship, pluralism, and democracy. The author of the article reveals the concept of 'readiness' as a holistic entity that characterizes the subject's emotional-cognitive and volitional mobilization at the time of his inclusion in the activity of a certain direction, which includes such concepts as 'readiness for professional self-development', 'readiness for social pedagogical activity', 'readiness for educational activity', as well as the formation of relevant competencies during the acquisition of professional qualifications as a design teacher. The author pays special attention to the Law of Ukraine 'On Education' while analyzing which he clearly outlines the prospects for the formation of the readiness of design teachers for today. In the article as a result of the conducted research, the author singles out such important prospective areas of training of such specialists as training, professional development, voluntary independent professional certification of teachers; development of the communicative and creative potential of the teacher; provision of innovative technologies for professional training of future and working teachers; introduction of partnership pedagogy into the educational process; formation of academic integrity in all areas of the educational environment.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток сучасних інформаційних систем і технологій призвів до суттєвих змін в організації навчального процесу. Комп'ютеризація навчального процесу призвела до того, що дедалі меншого значення набуває наявність підручників і навчальних посібників, а дедалі більшого – створення ефективного середовища навчання. Досягнення в галузі інформаційних технологій дають змогу сьогодні всерйоз говорити про побудову освітніх процесів з відкритою архітектурою навчання. Таку можливість повною мірою надає педагогічний дизайн як технологія проектування психологічно комфортного і такого, що гарантує розвиток педагогічно обґрунтованих навчальних дисциплін, середовища навчання, що ґрунтується на найбільш раці-

ональному поданні, взаємозв'язку та поєднанні різних видів освітніх ресурсів.

Необхідність удосконалення системи освіти та підвищення її якості є важливим завданням. Сьогодні дедалі більш затребуваним стає процес підготовки – формування позитивних умов для становлення та реалізації студентів як майбутніх учителів. Це можливо за умови підготовки майбутніх учителів, які володіють глибокими знаннями, глибокими професійними вміннями, здібностями до самоосвіти та педагогічною грамотністю. Тому особливого значення набуває формування готовності майбутніх учителів дизайну до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиліття в Україні проведено низку

досліджень, присвячених загальнотеоретичним проблемам підготовки майбутнього вчителя у вищих навчальних закладах (І. Зізіун, О. Карпова, М. Кічук, М. Кузьміна, О. Ліненко, Л. Мищик, Г. Нагорна, Л. Хомич та ін.), формуванню та розвитку готовності студентів до певної навчальної діяльності (І. В'южина, Н. Волкова, Т. Жаровцева, С. Литвиненко, Г. Г. Троцько, О. Шпак та ін.), підготовці майбутніх учителів до їхнього особистісного та професійного вдосконалення, виявлено формування готовності (морально-психологічна готовність, готовність до професійного саморозвитку тощо), морально-психологічної готовності (Л. Кондрашова), готовності до професійного саморозвитку (О. Піхота), готовності до інноваційної професійної діяльності (І. Богданова, І. Гавриш), готовності до саморегуляції навчальної діяльності (В. Чайка) тощо.

Науковці визначили теоретико-методологічні засади професійної підготовки в сучасних умовах і довели, що сутність професійно-педагогічної підготовки являє собою систему змістовних, педагогічних, організаційних і методичних заходів, спрямованих на забезпечення готовності майбутніх учителів до здійснення педагогічної діяльності.

Науковці (Н. Кічук, Л. Кондрашова, О. Ліненко, О. Мороз, О. Піхота, В. Сластенін, Г. Троцько та ін.) характеризують готовність до професійно-педагогічної діяльності як особистісно-психологічні якості особистості, а також вони розглядають її як складне соціально-педагогічне явище, яке містить систему професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, що забезпечують успішність виконання професійно-педагогічних функцій.

Мета статті присвячена накопиченому нами практичному досвіду формування готовності майбутніх викладачів дизайну та розгляду сучасних поглядів на розвиток їхньої професійної готовності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагоги орієнтовані на виявлення чинників, умов і дидактико-педагогічних засобів управління формуванням і розвитком готовності. Психологи орієнтовані на встановлення характеру зв'язків і залежностей між станами готовності та результативністю.

На думку О. Ліненка, готовність розуміється як цілісне утворення, що характеризує емоційну, когнітивну та вольову мобілізацію в момент участі в діяльності [8, с. 56]; О. Пекота характеризує готовність до професійного саморозвитку як внутрішні умови, необхідні майбутнім учителям для успішного розвитку свого професійного «Я» [10]. На думку С. Литвиненка, готовність до соціально-педагогічної діяльності є результатом професійно-педагогічної підготовки та являє собою цілісне багаторівневе динамічне особистісне утворення [8, с. 16]; на думку Г. Троцька, готов-

ність майбутнього вчителя до педагогічної діяльності. Готовність – це цілісне й складне особистісне утворення, яке забезпечує високий рівень освітньої діяльності та містить професійно-педагогічні погляди й переконання, професійну спрямованість психічних процесів, а також професійне спрямування психічних процесів [12].

Деякі вчені наголошують на тому, що готовність містить у собі не тільки професійні знання, уміння та навички, а й певні особистісні характеристики. Інші автори наголошують на потенціалі готовності до мобілізації на участь у професійній діяльності (О. Ліненко), на внутрішніх умовах для успішного професійного саморозвитку (О. Піхота) та забезпеченні високого рівня професійного саморозвитку (Г. Троцько). Готовність – це і результат професійно-педагогічної підготовки, і умова успішної професійної діяльності. Тому основні характеристики готовності до педагогічної діяльності можна визначити як: динамічність, стійкість і цілісність.

Основними компонентами готовності до педагогічної діяльності є:

- змістовно-операційний (система фахових знань, умінь і навичок, педагогічне мислення, професійна увага, сприйняття і пам'ять);
- мотиваційно-цільовий (позитивне ставлення та інтерес до професії, бажання присвятити себе педагогічній діяльності);
- оціночні (самооцінка професійної підготовленості);
- ціннісні орієнтації (розуміння професійних цінностей та етичних норм, духовність, соціальна активність, почуття професійної відповідальності);
- комунікативно-інформаційні (комунікативна компетентність, формування комунікативних умінь, розвиток інформаційної культури, використання сучасних інформаційних технологій у професійній освітній діяльності);
- творчі (розвиток педагогічної творчості, педагогічної майстерності та професійної культури, використання нових творчих підходів у методиці викладання).

Залежно від предмета дослідження, методологічних засад і проблемного контексту виокремлюють також такі компоненти: афективно-спонтанний, психофізіологічний (Л. Кондрашова та Г. Троцько), інтегративний (О. Піхота), творчий (С. Литвиненко).

Компетентнісний підхід широко використовується в сучасних дослідженнях для характеристики професійної та освітньої діяльності.

Професійну компетентність науковці визначають як професійну підготовку та здатність суб'єкта, що працює, до виконання завдань та обов'язків повсякденної діяльності. Сучасні дослідники під час розроблення проблеми про-

фесійно-педагогічної компетентності часто спираються на трактування В. Ковальчука. Професійно-педагогічна компетентність складається з пізнання у спеціальній (предмет, що його викладає викладач, наука, мистецтво, нагромадження цього предмета) царині, методологічній (царина засобів, форм і методів педагогічного впливу) та психологічній (царина, що враховує особливості, що відображають вплив педагогічного впливу на психічний розвиток особистості). На думку автора, професійно-педагогічна компетентність – це здатність педагога перетворювати професіоналізм, носієм якого він є, на засіб формування характеру, з урахуванням обмежень і положень освітнього процесу, відповідно до вимог педагогічних норм, за якими здійснюється освіта, та в особливий спосіб, для ефективнішого розв'язання педагогічних завдань, для цього це сукупність умінь викладача як суб'єкта педагогічного впливу, які становлять наукові й практичні знання, специфіку та особливості педагогічної діяльності.

Н. Мирончук виокремлює процесуальний (педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, особистість учителя) і змістовний (викладання і вчення, навчання і розвиток) аспекти компетентності вчителя. До основних компонентів педагогічної компетентності він відносить спеціальні, особистісні, індивідуальні та високопрофесійні компетенції [9, с. 64–69].

С. С. Вітвіцька визначає професійну компетентність як інтегральну характеристику професійної діяльності та особистісних якостей, що відображає рівень знань, умінь і досвіду, достатній для досягнення цілей професійної діяльності, а також соціально-моральну позицію особистості. Поняття «професійна компетентність» включає три аспекти: проблемно-практичний, смисловий і ціннісний; до видів професійної компетентності С. С. Вітвіцька відносить практичну (спеціальну), соціальну, психологічну, інформаційну, комунікативну, екологічну та ціннісну [4, с. 35].

Бути професійно педагогічно компетентним означає володіти багатокомпонентним складом інтегрованих фахових знань та умінь, які забезпечують спонтанне ухвалення рішень, творчі дії з проектування процесів навчання та усвідомленість моделювання комунікативних зв'язків. Таким чином, професійна готовність науково-педагогічних працівників до педагогічної діяльності містить у собі їхню професійну кваліфікацію та певні особистісні якості й характеристики.

Професійна кваліфікація науково-педагогічних працівників включає такі елементи:

- спеціально-предметна компетентність (тобто глибокі та всебічні знання з дисципліни, в якій викладають науково-педагогічні працівники, та широка ерудиція в даній науково-предметній галузі);

- психолого-педагогічна компетентність (тобто глибокі теоретичні знання в галузі психології та педагогіки і практична компетентність у галузі навчального процесу у вищих навчальних закладах);

- комунікативна компетентність (компетентність у галузі педагогічного спілкування в освітньому процесі);

- соціокультурна компетенція.

Однак у процесі підготовки викладача не можна забувати і про таке важливе завдання, як формування психологічної готовності до педагогічної діяльності. Вона об'єднує дедалі вужчі питання формування інтересу, заклопотаності та спрямованості на викладання.

Більшість дослідників цієї проблеми розглядають загальну психологічну готовність до освітньої діяльності як сукупність специфічних станів особистості та її психологічних характеристик, що становлять підсистему короткочасної та довготривалої готовності.

І. В. Болотнікова вважає, що обидва прояви психологічної готовності мають велике значення для освітньої практики. Короткотерміновий компонент авторка визначає як особливий психологічний стан, ситуативну готовність до розв'язання конкретного навчального завдання.

Ситуативна готовність до навчальної діяльності містить у собі різні види установок на розуміння навчального завдання, моделювання майбутньої поведінки, визначення спеціальних засобів діяльності, оцінку своїх можливостей щодо майбутніх труднощів, необхідність досягнення певних результатів.

Система довготривалої готовності, або професійна готовність, означає готовність до виконання ролі вчителя або вихователя. Вона являє собою систему, в якій інтегровані характеристики, знання і досвід людини. Професійна готовність поєднує в собі усвідомлення ролі педагогічної діяльності в суспільстві, соціальну відповідальність, намагання самостійно і творчо розв'язувати професійні проблеми, готовність до оновлення наявних знань.

Розвинена та інтегрована вираженість цих компонентів є показником високого рівня професійної психологічної готовності до педагогічної діяльності [2].

Невіддільною частиною структури довготривалої психологічної готовності до педагогічної діяльності є професійно-педагогічна спрямованість особистості, що включає установки, інтереси, потреби та мотиви стосовно даної професії.

Основним компонентом психологічної готовності до педагогічної діяльності є педагогічна компетентність. Психологічні засади педагогічної компетентності були розроблені Ф. М. Гоно-

віриним, Н. В. Кузьміною та Д. Ф. Ніколенком. Структура педагогічної компетентності містить у собі вміння структурувати навчальний матеріал для учнів, творчість у роботі, педагогічний вольовий вплив на дитину, інтерес до неї, змістовність і жвавість бесіди, педагогічний такт, уміння зв'язати навчальний матеріал із життям тощо.

Вищим рівнем професійно-педагогічної підготовки є творче викладання.

Мета освіти – виховання людини як особистості, найвищої цінності суспільства, всебічний розвиток її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і компетентностей, необхідних для успішної самореалізації, виховання відповідальних громадян, здатних робити свідомий соціальний вибір і орієнтувати свою діяльність на служіння іншим людям та суспільству, на це підґрунтя, збагачення інтелектуального, економічного, творчого та культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня, підвищення якості життя, розвитку людського потенціалу.

Для досягнення цієї мети суспільству потрібні нові українські школи і нові вчителі. Саме вони є носіями сучасності та організаторами процесу формування життєвих компетентностей особистості, необхідних для самоствердження, самореалізації та втілення потенціалу особистості в суспільстві.

Географічні (ліквідація митних кордонів) і соціально-економічні (запровадження єдиної валюти – євро) перетворення, що підвищили мобільність європейських громадян, зробили цілком закономірною модернізацію європейської освіти. Європейський ринок праці вимагав визнання на міжнародному рівні кваліфікацій, тому постало питання про порівнянність дипломів і стандартизацію освітніх послуг.

Тому суспільство зажадало ухвалення нового українського закону – «Закону про освіту» як орієнтира для інновацій у системі освіти. Передумовами для його ухвалення стали невідповідність системи освіти кращим європейським і світовим системам, бюрократизація освіти на всіх рівнях та збереження основних елементів управління радянського періоду, критично низький соціальний статус освітян, домінування неринкових економічних відносин у системі освіти, що було сприятливим середовищем для зловживань та корупції: нераціональне використання бюджетних коштів, вкрай низька ефективність освіти і відсутність системи гарантій її якості, недостатній рівень освіти в Україні.

Тож нині стимулом для вдосконалення професійної підготовки вчителів є зростаюча в українському суспільстві незадоволеність системою освіти, особливо середньої, а також легалізація

та визнання у зв'язку з ухваленням законодавчих актів навчання своїх дітей (або себе) за кордоном або навчання вдома (неформальне/домашнє навчання) [5], водночас кількість громадян, що прагнуть цього, залишається проблемою, а кадровий потенціал освітніх закладів – проблемним, що призводить до підвищення вимог щодо професійності.

Професіоналізм/професійний розвиток, який визначається як постійна орієнтація на кваліфіковану підтримку та допомогу учням та їхнім батькам у розв'язанні життєвих проблем, досягненні якісної праці та оптимальних результатів, стає вищим показником педагогічної діяльності та основним напрямом професійної підготовки педагогічних кадрів.

Яким має бути професійний вчитель, якими якостями та компетенціями він має володіти? Вимоги формуються не тільки державними документами, а й громадськістю, батьками і навіть учнями. Держава, зацікавлена в прогресі суспільства, завжди висувала і висуває високі вимоги до школи загалом і представників педагогічної професії зокрема як зразків знань, моральних якостей, громадянської зрілості та поведінки. Усе це позначилося і на стандартах та змісті підготовки вчителів. Він є масовим, методично й теоретично перевантаженим. Очікування громадськості, батьків та учнів спрямовані не лише на зміну настанов, а й на подолання упередженого ставлення вчителів до учнів, несправедливих оцінок знань учнів, психологічного приниження учнів, неефективної взаємодії вчителів і батьків, нерозуміння між ними. Комунікативна культура і компетентність, емпатія і толерантність – необхідні якості для всіх учителів, що дають змогу оптимально організувати їхню професійну діяльність у школі та суспільстві. В умовах втрати багатьох моральних засад, таких як порядність, доброта, вірність і взаємодопомога, крику соціальної несправедливості пошук шляхів порозуміння між вчителями і тими, кого вони навчають, є ключем до позитивних соціальних змін [11].

Пріоритетними напрямками вдосконалення професійної освіти педагогічних працівників є.

- оновлення та вдосконалення програм навчання та підготовки, орієнтованих на розвиток загальних і професійних компетенцій керівників;
- наставництво майбутніх і чинних викладачів за оновленими з точки зору змісту та реалізації програмами;
- формування системи навичок упровадження методів компетентнісного підходу до організації освітнього процесу в цілому та окремих предметів (дисциплін) зокрема;
- поступове впровадження участі іноземних викладачів в освітньому процесі в українських вишах,

– освоєння вітчизняними викладачами сучасних інтерактивних, індивідуалізованих, командних і проєктних технологій навчання.

– немонополізація та диверсифікація системи післядипломної педагогічної освіти;

– запровадження ваучерів для підвищення кваліфікації вчителів, що дають їм змогу добровільно обирати місця підвищення кваліфікації.

Постійне оновлення знань та підвищення кваліфікації стає наріжним каменем для всіх вчителів, які бажають працювати в сучасному світі. Тому Закон передбачає впровадження безперервної освіти. Навчання впродовж усього життя включає в себе підвищення кваліфікації – набуття нових компетентностей у професійній діяльності чи галузі знань або вдосконалення раніше набутих компетентностей – та стажування – набуття практичного досвіду виконання робіт або обов'язків у певній професійній діяльності чи галузі знань [5].

Водночас це питання залишається проблемним через застарілі підходи до організації підвищення кваліфікації працюючих фахівців у педагогічній сфері. Інтеграція викладачів у систему безперервної освіти пов'язана зі значними матеріальними витратами. Загальновідомо, що сучасні курси підвищення кваліфікації та стажування вчителів здебільшого мають формальний характер і не забезпечують «підготовку до здобуття вищої кваліфікації», а лише отримання «документації» про підвищення кваліфікації. У результаті необхідність підготовки педагогічних кадрів, здатних трансформувати освітню реальність, зумовлює необхідність трансформації педагогічної освіти без відриву від виробництва, а відповідальність за реалізацію цього завдання зрештою лягає на вчителів загалом і окремих викладачів загальноосвітніх закладів зокрема.

Професійна діяльність викладачів має бути організована таким чином, щоб вони могли і певною мірою зобов'язані мати змогу вдосконалювати свої знання, а також використовувати всі досягнення, які сприяють упровадженню компетентнісних методів навчання в різні сфери економічного, соціального і культурного життя. Такі можливості, як правило, можуть бути надані через різноманітні форми навчальних відпусток і відпочинку [3, с. 180–182], участь у семінарах з підвищення кваліфікації, тренінгах, професійних конкурсах, стажуваннях та академічній мобільності вчителів і викладачів у країні та за кордоном.

Безперервний професійний розвиток – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійної компетентності фахівця, що здійснюється безперервно впродовж усього періоду його професійної діяльності, в результаті якого фахівець підтримує або підвищує рівень своєї професійної діяльності після здобуття вищої та/

або післявузівської освіти [5]. Навчання на робочому місці може бути різних видів (навчання за освітніми програмами, стажування, участь в акредитованих програмах, тренінги, семінари, практикуми, семінарські конференції, навчальні семінари, вебінари, майстер-класи тощо) і в різних формах (інституційна, дуальна, на робочому місці (виробничій ділянці) тощо).

Одним із засобів підвищення якості роботи працівників освіти є атестація працівників освіти. Це зовнішнє оцінювання професійної компетентності працівників освіти (включно з практичними навичками застосування педагогічних, психологічних та сучасних методів і прийомів навчання), що здійснюється шляхом проведення незалежних іспитів, самооцінки та вивчення досвіду роботи. Атестація викладачів є добровільною і проводиться виключно за добровільною ініціативою викладача. Стимулами для проходження викладачами процедури добровільної сертифікації є:

– успішне проходження сертифікації визнається як кваліфікація викладача, дійсна протягом трьох років;

– залучення співробітників до проведення інституційного аудиту в інших навчальних закладах;

– участь у розробці та акредитації навчальних програм;

– участь у процедурах і заходах із забезпечення якості;

– інновації в системі освіти; педагогічні інновації; впровадження технологій [5].

Добровільна зовнішня сертифікація викладачів передбачає добровільне тестування знань викладачів з предмета, уміння спілкуватися з дітьми та використовувати сучасні методи компетентно-орієнтованого навчання (навчання через діяльність, критичне мислення, групову роботу, проєктну роботу тощо).

Водночас необхідність термінового розроблення та впровадження чітких процедур кваліфікації викладачів і співробітників уже зараз покладено на державні органи, наділені спеціальними повноваженнями з управління освітніми установами, та Раду Міністрів України, яка затверджує відповідні нормативні акти.

Моніторинг діяльності викладачів і партнерська педагогіка як взаємопов'язані засоби підвищення професіоналізму викладачів є взаємопов'язаними процесами, що сприяють професійній підготовці та підвищенню якості професійно-освітньої діяльності. Моніторинг не повинен сприйматися як обтяжливе управління з боку адміністрації школи, перевірка з боку представників низки органів, що перевіряють, а також з боку батьків або громадських органів та організацій. Водночас він не повинен заходити надто далеко в бік надмірного або безконтрольного контр-

олу. Добрі відносини соціального партнерства – ось шлях до досягнення цілей нової української школи. Педагогіка партнерства передбачає озброєння вчителів спеціальними знаннями про розвиток дітей, співпрацю між учителями, учнями та батьками для забезпечення рівної участі в освітньому процесі.

Вчителі самі розробляють навчальні плани, можуть обирати підручники, методи навчання, стратегії та матеріали. Кращими методами навчання є ігри, соціальні проекти, дослідницькі проекти, експерименти та групові завдання.

Важливо розробити норми, стандарти та процедури кваліфікації викладачів відповідно до положень «Закону про освіту». Педагогічний моніторинг дає змогу накопичувати інформацію про кожного викладача, що дає змогу відстежувати, прогнозувати та моделювати стан і розвиток його професійного рівня.

Слід зазначити, що одним із методів моніторингу є педагогічна діагностика. Діагностика дає змогу сформулювати уявлення про педагогічну компетентність викладача, яка вивчається і розвивається в часі, а також загальний комплекс інформації про особистість викладача.

Важливу роль у забезпеченні ефективності освітнього процесу відіграє раціональне управління. Спираючись на дані моніторингу та кінцеві результати, система управління дає змогу розв'язувати завдання вдосконалення професійної компетентності педагогічних кадрів, підвищення їхнього науково-методичного та загальнокультурного рівня. Використання рефлексивного управління дає змогу своєчасно вносити зміни в діяльність як викладачів, так і керівників. Така діяльність сприяє вдосконаленню управління системою освіти на основі особистісно-орієнтованого підходу.

Тому вкрай важливо вдосконалювати освітній менеджмент під час підготовки викладачів і співробітників, під час реалізації нової концепції української школи, а також формувати нове покоління керівників, які вміють працювати як з учнями (студентами), так і з батьками та громадськістю. У зв'язку з цим, як неодноразово наголошувала у своєму виступі міністр освіти України Л. М. Гриневич, необхідно розробити та впровадити нові програми підготовки менеджерів та керівників у коледжах освіти та у сфері освіти загалом, а також підготувати й необхідно повністю реформувати систему перепідготовки кадрів, щоб забезпечити високі соціальні стандарти для працівників освіти.

Останніми роками проблема академічного шахрайства регулярно привертає увагу громадськості. З різною періодичністю тривають регулярні кампанії з боротьби з академічним шахрайством, зазвичай у формі упіймання чергового плагіатора політичною та академічною елітою України. Стандартний підсумок – серія описових публікацій, більшість з яких не носила узагальнюючого аналітичного характеру, зводилася до окремих персоналій і не мала жодного ефекту [1]. Системна боротьба з цим явищем має починатися вже на початковому етапі освітнього процесу, тобто на етапі вибору варіантів професійної підготовки. Частково це питання почало розв'язуватися у 2014 році з прийняттям нової редакції Закону України «Про вищу освіту». Цей закон передбачає низку заходів адміністративного та дисциплінарного впливу на заклад освіти, керівників, членів спеціальної ради та офіційних опонентів у разі виявлення плагіату в дисертації, поданій до захисту, а також вимагає розміщення тексту дисертації (звіту про НДР) на сайті закладу освіти, в якому створено спеціальну раду обов'язкові.

Очевидно, що положення Закону України «Про освіту» є логічним і послідовним продовженням цього процесу та посилюють відповідні вимоги Закону України «Про вищу освіту». Академічна доброчесність визначається як сукупність визначених законом етичних принципів і правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час провадження навчальної, викладацької та наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення достовірності результатів навчання та (або) наукової (творчої) діяльності [5], а порушення академічної цілісності включають академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання.

Для підготовки компетентних педагогічних кадрів, забезпечення реальних умов для їхнього професійного зростання та використання творчого потенціалу кожного викладача можна «очистити» академічне середовище від списування, підтасовування фактів, несумлінних працівників, шахрайства, хабарництва та корупційних схем. При цьому слід зазначити, що боротьба зі списуванням має являти собою систему заходів, спрямованих на підтримку студентів, викладачів, батьків, учнів, роботодавців і створення умов для чесної освітньої та професійної діяльності. Саме такий підхід має реалізовуватися під час професійно-педагогічної підготовки та організації освітнього процесу загалом, а не концентруватися на переслідуванні та покаранні.

Висновки. Підготовка до педагогічної діяльності – це поєднання усвідомлення соціальної відповідальності, готовності самостійно розв'язувати професійні проблеми, а також відповідного рівня навичок і якостей, необхідних для викладання (наприклад, знання психології, використання сучасних технологій, високий рівень педагогічної майстерності).

Професійна підготовка українських освітян має базуватися на ключових соціально значущих цінностях, що сформувалися в історії та розвитку європейської цивілізації (антропоцентризм, толерантність, демократія, пацифізм, екологічна безпека, права людини та солідарність). Її головною метою має стати інтелектуальний потенціал викладачів як сукупність знань у загальних і спеціальних галузях, у царині освіти, вищої освіти та гармонійного розвитку, а також їхня спроможність просувати ідеї всебічної освіти, освіти для здоров'я, навчання впродовж усього життя, освіти для сталого розвитку, юбілізму, демократії та створення єдиного європейського освітнього про-

стору. Це має бути. Одним із ключових елементів професійної підготовки є визначення вимог до вчителів нових українських шкіл, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів та менеджерів освітнього процесу. Важливими перспективними напрямками такої фахової підготовки є: підготовка вчителів, підвищення кваліфікації, добровільна фахова кваліфікація, розвиток комунікативних і творчих здібностей вчителів, забезпечення інноваційних технологій фахової підготовки майбутніх і чинних вчителів, упровадження в освітній процес методу партнерської педагогіки, освітнє середовище та формування академічної цілісності в усіх сферах діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету : А38 Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики» : за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с.
2. Болотнікова І.В. Фактори психологічної готовності до педагогічної діяльності. URL: http://www.rusnauka.com/SND/Psihologia/10_bolotnikova.doc.htm.
3. Вишківська В.Б. Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету за 2013 рік, 4-6 лютого 2014 року* : укл. Г. І. Волинка, О. В. Уваркіна, О. П. Ємельянова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. С. 180–182.
4. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : метод. посіб. Житомир, 2003. 232 с.
5. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
6. Ковальчук В.Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : автореф. дис. ... док-ра. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2006. 34 с.
7. Линенко А.Ф. Теория и практика формирования готовности студентов педагогических вузов к профессиональной деятельности : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01, 13.00.04. Київ, 1996. 378 с.
8. Литвиненко С.А. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : автореф. дис. ... докт. пед. наук ; НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ, 2005. 40 с.
9. Мирончук Н.М. Стажування як форма підвищення кваліфікації педагогічних і науковопедагогічних працівників. *Андрогогічний вісник*. 2013. Випуск 4. С. 64–69.
10. Пехота Е.Н. Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Київ, 1997. 401 с.
11. Професійна підготовка сучасного учителя: проблеми і орієнтири : Доповідь Ігоря Коцана, ректора СЧУ імені Лесі Українки на Другому форумі ректорів педагогічних університетів Європи. URL: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/profesiyna-pidgotovka-suchasnogo-uchitelya-problemi-i-orientiri>.
12. Троцько Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. доктора пед. наук Г.В. Троцько ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПНУ. Київ, 1997. 54 с.

REFERENCES

1. Akademichna chesnist yak osnova staloho rozvytku universytetu [Academic honesty as the basis of sustainable development of the university] (2016) : A38 International. grace Fund 'International. stock. research education Politicians': in general ed. T. V. Finikova, A. E. Artyukhova. K.; Taxon. 234 p.
2. Bolotnikova I. V. Faktory psykhologichnoi hotovnosti do pedahohichnoi diialnosti [Factors of psychological readiness for pedagogical activity]. Access mode: http://www.rusnauka.com/SND/Psihologia/10_bolotnikova.doc.htm
3. Vyshkivska V. B. (2014) Suchasni vymohy do profesiinoi pidhotovky maibutnix uchyteliv [Modern requirements for professional training of future teachers]. *The unity of teaching and scientific research is the main principle of the university: a collection of scientific works of the report-scientific conference of university teachers for 2013, February 4-6, 2014*: incl. G. I. Volinka, O. V. Uvarkina, O. P. Yemelyanova. K.: Publishing House of M. P. Drahomanov National University of Applied Sciences. P. 180–182.

4. Vitvytska S. S. (2003) *Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly* [Basics of higher school pedagogy: method. manual], Zhytomyr. 232 p.
5. Law of Ukraine «Pro osvitu» [‘On Education’]. Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Kovalchuk V. Yu. (2006) *Modernizatsiia profesiinoi ta svitohliadno-metodolohichnoi pidhotovky suchasnoho vchytelia* [Modernization of professional and worldview-methodological training of a modern teacher] : autoref. thesis ... doc-pa. ped. Sciences: 13.00.04 ‘Theory and methodology of professional education’. K. 34 p.
7. Lynenko A. F. (1996) *Teoryia y praktyka formyrovanyia hotovnosti studentov pedahohycheskykh vuzov k professyonalnoi deiatelnosti* [Theory and practice of formation of readiness of students of pedagogical universities for professional activity] : dissertation. ... doctor of pedagogy Sciences: 13.00.01, 13.00.04. K. 378 p.
8. Lytvynenko S.A. (2005) *Teoretyko-metodolohichni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do sotsialno-pedahohichnoi diialnosti* [Theoretical and methodological principles of training future primary school teachers for socio-pedagogical activity] : author’s review. thesis ... to obtain sciences. doctor’s degree. ped. Sciences: M. P. Drahomanov National University of Science and Technology. K. 40 p.
9. Myronchuk N. M. (2013) *Stazhuvannia yak forma pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovopedahohichnykh pratsivnykiv* [Internship as a form of professional development of pedagogical and science-pedagogical workers], *Andragogic herald*. Issue 4. P. 64–69.
10. Pehota E. N. (1997) *Yndyvydualyzatsiia professyonalno-pedahohycheskoi podhotovky uchytelia* [Individualization of teacher’s professional and pedagogical training] : dissertation. ... doctor of pedagogy Sciences: 13.00.04. K. 401 p.
11. *Profesiina pidhotovka suchasnoho uchytelia: problemy i oriientyry* [Professional training of a modern teacher: problems and orientations] : Report of Ihor Kotsan, rector of Lesya Ukrainka SNU at the Second Forum of Rectors of Pedagogical Universities in Europe. Access mode: <http://eenu.edu.ua/uk/articles/profesiyna-pidgotovka-suchasnogo-uchytelya-problemi-i-oriientiri>
12. Trotsko G. V. (1997) *Teoretychni ta metodychni osnovy pidhotovky studentiv do vykhovnoi diialnosti u vyshchykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodical foundations of student preparation for educational activities in higher pedagogical educational institutions] : author’s abstract. thesis doctor of pedagogy Sciences H. V. Trotsko: Institute of Pedagogy and Psychology of Vocational Education of APNU. K. 54 p.